

Tilakoot kasvavat, työmäärä lisääntyy
Maatiloilla on töitä vieraallekin

Maataloudessa on selvä työvoiman tarve. Työ on kuitenkin pitkälle sesonkityötä, joka ajoittuu kasvukaudelle. Tällä hetkellä Koillis-Savossa on 15–20 tilaa, jotka työllistävät ulkopuolisen työntekijän jo ympärivuotisesti. Tulevaisuudessa tarpeen uskotaan kasvavan, sillä tilakoot kasvavat kaiken aikaa, kun parinkymmenen vuosittain lopettavan tilan pelloista iso osa menee näiden tilojen käyttöön. Koillissavolaisten maatilojen työvoimatarpeita on selvitetty osana Kohti nousua-hanketta. Tulokset pohjautuvat 130 koillissavolaisen maatilayrittäjän haastatteluihin viime talvena. Juankosken, Kaavin, Tuusniemen, Nilsin ja Rautavaaran alueella on yhteensä 739 maatilayritystä. Haastateltujen tilojen peltomäärä kattaa kolmanneksen alueen peltopinta-alasta ja vuokratuotantoalasta 42 prosenttia. Maidontuottajista on haastateltu neljäsosa.,

Maatalouden työvoimasta poistuu Koillis-Savon alueella vuosittain keskimäärin 35 henkilöä, heistä vajaa 60 prosenttia siirtyy eläkkeelle ja loput hankkivat jatkossa toimeentulon muualta. Vuosittain noin 19 tilaa lopettaa tuotannon ja 6 tilaa tekee sukupolvenvaihdoksen. Peltomaatit ja eläinmäärät lisääntyvät tuotantoon panostavilla maatiloilla, lopettavilta tiloilta siirtyy vuosittain noin 560 hehtaaria tavallisesti vuokrasopimuksilla muille tiloille.

”Yrittäjillä on selvästi kiinnostusta ostaa työvoimaa, etenkin nuoret haluavat työllistää. Puolet haastatelluista alle 45-vuotiaista ilmoitti tilansa työvoimatarpeen kasvavan muutaman lähivuoden aikana. Eniten yrittäjät ovat kiinnostuneita hankkimaan urakointia ja käyttämään lyhytaikaista työvoimaa”, kertoo työvoimatutkija Sirpa Lintunen.

Joka kymmenes haastatelluista tiloista harkitsee uuden kokoaikaisen työntekijän palkkaamista. Jokaisessa tuotantosuunnassa on tiloja, joilla on halukkuutta palkata työntekijä, myös yhteisen työntekijän palkkaamista kahden tai kolmen tilan kesken pohditaan.

Oman ongelmansa työllistämiseen tekee se, että työvoiman tarve painottuu erittäin jyrkästi kasvukautteen. Tuolloin ammattitaitoista työvoimaa ei ole välttämättä saatavilla. Toisaalta taas maatalousalan työpaikat ovat yleensä piilotyöpaikkoja, jotka eivät ole avoimia julkisesti. Paljon käytetään niin sanottuja sosiaalisia verkkoja työvoiman hankintaan, ja myös yrittäjäperheen lähipiirin työvoimalla on merkittävä osuus työvoimatarpeen täyttämässä.

Sirpa Lintusen mukaan viljelijät kokevat työvoimatoimiston palvelut vieraksi.

Toisaalta taas monelle yrittäjälle työnantajana toimiminen on vielä haasteellista.

”Tutkimus osoitti selvästi, että yrittäjien työnantajavalmiuksien parantamisella on mahdollista lisätä alan työllistävyyttä. Yrittäjiä on myös kannustettava tarjoamaan avoimia työpaikkoja mol.fi - sivustolle. Yrittäjät haluavat löytää ammattitaitoisia, joustavia monen alan osaajia, joilla on halua sitoutua yhtä kasvukautta pitemmäksi

aikaa. Työntekijöiden taitojen päivittäminen on tarpeen yrittäjien vaatimusten mukaisesti. Alueella on jo hyviä kokemuksia oppilaitoksen järjestämästä täydennyskoulutuksesta.”

Tutkimus on pannut pohtimaan ympärivuotisten työmahdollisuuksien kehittämistä eri toimialoja verkottamalla. Käytännössä tämä tarkoittaa vaikkapa talvimatkailuyrityksen ja ja maatalan yhteistä työllistämistä. Sirpa Lintunen toteaa, että työntekijä voi myydä yrittäjänä omaa työpanostaan tai hän voi työllistyä usean eri työnantajan palveluksessa vuoden aikana. Mahdollisuutena on myös kesä- tai talviajan yrityksen toimiminen vuokratyönantajana toisilleen, jolloin työntekijä on työsuhteessa yhteen työnantajaan, mutta työn luonne ja työntekopaikka muuttuvat vuoden kierron aikana. Maatalouden työntekijätarpeen markkinointia on myös täsmennettävä potentiaaliin työntekijöihin, työnhakijoihin ja ammattinvaihtajiin. Nykyaikaisen maatalouden tarjoamat työmahdollisuudet eivät ole tuttuja muista ammateista siirtyville. Sirpa Lintunen näkee, että maatalousalan markkinointi onkin haaste sekä yrittäjille että oppilaitoksille.

Savon ammatti- ja aikuisopiston Muuruveden yksikössä on nähty tänä syksyä, että luonnonvara-ala vetää nuoria, maatalouden perustutkintoon on tulossa 18 opiskelijaa. Muuruvedellä on koulutettu ansiokkaasti lomittajia, viimeisimmäksi joukko venäläisiä, jotka toimivat jo alueella lomittajina. ”Parhaillaan meillä on menossa tilatyöntekijäkoulutus. Kaikki koulutettavat ovat tulleet muista ammateista. Koulutus päättyy nyt syksyllä ja työllistymisnäkyvät ovat varsin hyvät”, kertoo kotieläintuotannon opettaja Leena Tolppanen. Muuruvedellä ollaan innokkaita vastaamaan tutkimuksen mukanaan tuomaan koulutustarpeeseen muutenkin. Koulutuspäällikkö Liisa Kääriäinen uskoo monenlaisen räätälöinnin onnistuvan, myös viljelijöille, jos heidän työnantajataitojaan tarvitaan parantaa.

Koillissavolaisten maatilojen työvoimatarpeita on selvitetty osana Kohti nousua-hanketta, joka pohjautuu Euroopan sosiaalirahaston (ESR), Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä Koillis-Savon kaupunkien ja kuntien rahoitukseen.

PIRJO MONONEN